

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна як правова держава взяла на себе зобов'язання реалізувати право осіб на правничу допомогу, яке гарантоване статтею 59 Конституції України [1]. Отже, в Україні було створено систему безоплатної правничої допомоги, яка діє 2011 року.

Під час воєнного стану, а саме з 2022 року, система БПД, як будь-який інший державний інститут, зіштовхнувся з рядом проблем, які потребували швидкого вирішення, з метою поновлення ефективного функціонування системи та реалізацію права осіб на безоплатну правничу допомогу в умовах воєнного стану. Першочергово слід зазначити, що з 2022 року значно зросла кількість запитів на отримання безоплатної правничої допомоги. Про це свідчить статистика НААУ. З 1 січня по 31 грудня 2022 року зареєстровано понад 642,1 тис. звернень клієнтів для надання безоплатної правової допомоги, з них у 506,9 тис. випадків було надано первинну правову допомогу, у 135,2 тис. — вторинну. На номер контактного центру системи БПД (0800 213 103) у 2022 році надійшла найбільша кількість дзвінків за усі роки його роботи — понад 313,7 тис. Було надано понад 277 тис. юридичних консультацій та правової інформації. Телефонували громадяни як з підконтрольних Уряду України територій, так і з тимчасово окупованих. Крім того, зазнали змін під час воєнного стану питання з якими звертаються люди до центрів БПД людей цікавить, які правила перетину кордону, як отримання статусу внутрішньо-переміщеної особи, як отримати державну підтримку під час воєнного стану, як отримати тимчасовий захист або статус біженця в країнах ЄС, трудові права та гарантії в умовах воєнного стану. З 2022 року категорії справ з якими особи звертаються для отримання вторинної допомоги зазнали певних змін — розірвання трудових договорів з роботодавцями, де ведуться бойові дії, встановлення факту смерті [3]. Доступність до системи БПД в умовах воєнних дій забезпечується не в повній мірі, через окупацію певних територій.

Нагадаємо, що система БПД побудована за принципом територіальності, що зумовлює наявність мережі центрів з надання правничої допомоги по всій території України. З 2022 року суб'єкти надання БПД були змушені змінити режим роботи. Деякі центри були вимушені тимчасово припинити роботу, частина надають свої послуги

тільки в офлайн форматі, кількість центрів в певних регіонах зменшилася. Вирішити дану проблему можливо створенням окремих центрів, які б надавали правничу допомогу виключно онлайн.

З 2022 року Закон України «Про Державний бюджет України» зазнав змін, зная частина бюджету спрямована на забезпечення потреб Збройних сил України. Враховуючи на даний факт, держава тимчасово припинила фінансувати оплату послуг та відшкодовувати витрати адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу, внаслідок чого виникла заборгованість перед адвокатами, які співпрацюють з центрами БПД. Врегулювати дану ситуацію можливо створенням окремого фонду з якого фінансувалося б БПД та внесенням змін в закон про бюджет в якому б зазначалося про виділення коштів для оплати адвокатам.

Крім того, система безоплатної правничої допомоги в період з 2022–2025 зіткнулася з проблемами кадрового забезпечення. Частина адвокатів, які надавали правничу допомогу, виїхали за кордон, стали внутрішньо-переміщеними особами або були призвані до війська. З 2022 року збільшилася кількість суб'єктів, які мають право на безоплатну правничу допомогу, це переважно особи, які постраждали від війни чи стикнулися з її наслідками. Було внесено зміни до законодавства в яких було додано такі категорії суб'єктів, які отримали право на отримання вторинної правничої допомоги. Це члени сім'ї загиблих військовослужбовців, які не мають документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, потерпілих від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, катування або жорстокого поводження під час воєнних дій чи збройного конфлікту та внутрішньо-переміщені особи [4]. Це все стало причиною перевантаженості центрів з надання БПД та адвокатів, що працюють з даним інститутом. Право на отримання БПД мають всі особи, що перебувають в Україні.

Окремо слід зазначити, що виникла проблема надання правничої допомоги для осіб, які виїхали за кордон і набули статусу біженців та, які перебувають під окупацією чи в зоні бойових дій. Кроком у вирішенні цієї проблеми є просвітницька діяльність закордонних представників Національної асоціації адвокатів України та створення онлайн центрів з надання БПД. Адвокати надають безоплатну правничу допомогу в Польщі, Австрії, Латвії, Італії, Румунії, Угорщині. В цих країнах з метою організувати надання безоплатної правничої допомоги адвокати облаштовують місця для Українських громадян, що перебувають закордоном [3, 4].

Надання БПД з періоду 2022–2025 отримало свої особливості та специфіку, яка зумовлена соціально-політичною кризою та істотним змінами законодавства. Факторами, які створюють перешкоди для

повноти надання правничої допомоги по всій території України і для всіх осіб, які перебувають під її юрисдикцією, є проблеми кадрового забезпечення інституту БПД кваліфікованими фахівцями; зростання звернень для отримання безоплатної правничої допомоги, у зв'язку виникненням нових актуальних питань в умовах воєнного стану, про що свідчить статистика НААУ; зменшення фінансування БПД. Вирішити дані проблеми можливо створенням онлайн центрів БПД, створенням окремого фонду з якого відбувалося б фінансування даного інституту та створення програмного забезпечення, яке б рівномірно розподіляло б навантаження на адвокатів відповідно до їх рівня кваліфікації та завантаженості. Все це допомогло б подолати перешкоди, які виникли з 2022 року, та забезпечити ефективне функціонування інституту безоплатної правничої допомоги під час воєнного стану.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 р. № 3460-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Безоплатна правнича допомога: забезпечення правовою державою реалізації права людини на правничу допомогу. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d412ddf1-bbb4-4b46-8e32-3a57dce6c1bd/content>
4. Робота системи безоплатної правової допомоги в умовах воєнного стану на Золотоніщині. Координаційний центр з надання правової допомоги. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/roboata-sistemy-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-v-umovah-voyennogo-stanu-na-zolotonishhyni/>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного Університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права ***Синицин Павло Миколайович***